

Förslag till partikongressmotion från Stockholms arbetarekommun ang. förutsättningar i skolan för barn med ADHD och andra funktionshinder

Alla barn har rätt till en god utbildning. Det är en självklarhet i vårt land. I alla fall i teorin men detta är inte den verklighet som möter alla barn. Barn med funktionshinder eller andra särskilda behov får ofta inte den hjälp och de möjligheter de behöver och har rätt till. Detta är kanske särskilt märkbart vad gäller barn med svårigheter som inte syns på utsidan, t.ex. astma/allergi, diabetes, neuropsykiatriska funktionshinder och dyslexi. Det kan bero på resursbrist, men dessvärre också ofta på slentrian, fantasilöshet och oförmåga från olika samhällsfunktioner och myndigheter att samarbeta med barnet i centrum.

Många barn får vänta allt för länge på att utredas och få rätt diagnos. När diagnosen väl är ställd tar det ofta lång tid innan rätt hjälp ges. Det finns bristande kunskap om olika inlärningsproblem, också hos dem som borde ha dessa kunskaper. Samsynen är låg om hur man rent praktiskt ska stödja barn med dessa funktionsnedsättningar.

Ofta finns vattentäta skott mellan de olika samhällsfunktioner som ska ge stöd och verksamhetsgränserna utgår från ett myndighetsperspektiv och inte från perspektivet att barnets bästa och barnets utveckling ska stå i centrum. Detta skapar stora problem för barn som har inlärningssvårigheter men med rätt hjälp att bemästra och kompensera dessa skulle kunna nå mycket längre i sitt lärande. För att göra det hela mer konkret, låt oss använda gruppen barn med diagnosen ADHD som exempel:

Allmänt

ADHD är en förkortning av engelskans attention deficit/hyperactivity disorder vilket brukar översättas med "uppmärksamhetsstörning med överaktivitet". Om man har ADHD har man så svårt att koncentrera sig, sitta still och hejda sina impulser att det skapar problem i vardagen. ADHD har mest uppmärksamats hos barn, men finns också hos ungdomar och vuxna. När man har ADHD fungerar vissa hjärnfunktioner, främst de som är viktiga för att man ska kunna planera och organisera sina handlingar, inte helt som de ska. Varför är inte helt utforskat ännu, men mycket talar för att det är funktionen i arbetsminnet som är nedsatt. En del av de symptom barn med ADHD uppvisar skulle kunna bero på annat, till exempel svåra uppväxtvillkor, men också t.ex. hörselskada eller epilepsi. Därför är det mycket viktigt att tidigt klarlägga vad som är grundorsak i barnets svårigheter.

Hur vanligt är ADHD?

ADHD finns i alla kulturer och i alla sociala skikt. Ett stort antal vetenskapliga undersökningar från olika delar av världen har gjorts. En sammanvägning av resultaten är att ungefär tre till sex av hundra barn i skolåldern har ADHD. Forskningen om barn och ungdomar med ADHD har huvudsakligen varit inriktad på pojkar och kunskapen om ADHD hos flickor är mindre. Tidigare studier har pekat på en större förekomst hos pojkar. Annan forskning tyder på att könsfördelningen är jämn, och att den tidigare uppfattningen främst grundats på att pojkars symptom märks mer.

Grundproblemen hos flickor med ADHD är samma som hos pojkar. Men de visar sig oftare som koncentrationssvårigheter än överaktivitet. Pojkar med ADHD har oftare ett beteende som stör andra, medan flickorna har mer inåtvända symtom. Det kan vara dålig självkänsla, nedstämdhet eller olika kroppsliga symtom som ont i magen eller i huvudet.

Symtom

Om man har ADHD har man svårt att hålla kvar uppmärksamheten, kontrollera sina impulser och vara lagom aktiv. Många har också andra symtom, som problem med motoriken, sen tal- och språkutveckling, problem med att tolka sinnesintryck, hetsigt humör och även psykiska problem som ångest, stark oro eller depression.

Mycket talar för att en stor del av det som uppfattas som symptom på ADHD är symptom av sekundär natur (d.v.s. barn med obehandlad ADHD blir stressade och hamnar utanför och då utvecklas oro, dåligt självförtroende, svårighet i sociala kontakter osv). Dessa symptom skulle aldrig behöva uppstå om barnen fick rätt hjälp och behandling.

Diagnos ADHD skall ställas av specialutbildad barnläkare, utifrån en utredning gjord med flera professionella specialiteter (ofta bla arbetsterapeut, psykolog, logoped) För att få diagnosen ADHD ska symtomen ha funnits sedan tidiga levnadsår. (de skall alltså inte vara förvärvade under livets gång).

När man diagnostiserar barn skall varje symtom ska också vara mycket mer påtagligt än vad man kan vänta sig utifrån ett barns ålder, kön och utvecklingsnivå. Ofta är det markant att barn med ADHD på många områden ligger väl framme i sin utveckling, kanske långt före sina jämnåriga., men på några områden är långt efter. Man får alltså en väldigt ojämn utvecklingsprofil, något som gör att omgivningen ofta uppfattar barnet som trotsigt, eftersom ett barn som klarar A och B också naturligtvis skall klara C.

Barn med ADHD i våra skolor: förslag på stödåtgärder

ADHD går inte att bota, men det finns sätt att underlätta i vardagen genom att utgå från de begränsningar och svårigheter som föreligger. Barn med ADHD mår bra av tydliggörande och konkret pedagogik med tydlig struktur. De behöver avgränsade och tydliga arbetsuppgifter och korta arbetspass. Instruktioner och regler behöver vara kortfattade och entydiga. Barnet behöver tät återkoppling i form av uppmuntran och beröm för positivt beteende. Pedagogen behöver känna till hur man kan öka barnets motivation och lära det att styra sitt handlande. Bl.a. behövs det yttre stöd och visuella ledtrådar för att kompensera bristen på inifrånstyrning och förmåga att planera sitt handlande.

Datorstöd med olika pedagogiska dataprogram kan hjälpa eleverna att utvecklas genom att ge de förutsättningar som krävs för att lärande ska kunna ske. Socialpedagogiska hjälpmedel kostar mycket men är betydligt billigare på längre sikt och i jämförelse med assistenttimmar. Därför är det viktigt att pedagogerna i skolorna har god kunskap om vilka hjälpmedel som finns och hur dessa kan användas för barn med särskilda behov. S.k. skoldatatek med tillgång till pedagogiska dataprogram bör finnas tillgängligt i skolan.

Så långt barn med ADHD.

Liknande svårigheter och möjligheter finns runt många barn med olika funktionshinder. Ett andra exempel i mängden är barn med diabetes som ofta får alldeles otillräckligt vuxenstöd med sin sjukdom och behandling i skolan, något som leder till oro, stress och sjukare barn alldeles i onödan. Mer än hälften av alla barn i skolåldern saknar en ansvarig vuxen som kan hantera deras diabetes under skoldagen vilket leder till att många föräldrar medvetet underdoserar insulinet, av rädsla för att barnet ska få insulinkänningar i skolan

Vad är då vårt ansvar

För oss socialdemokrater är det självklart att varje människa ska kunna sträva mot "sina bästa stämningars längtan" eller som barnkonventionen uttrycker det: "utveckla barnets fulla möjligheter i fråga om personlighet, anlag och fysisk och psykisk förmåga". Barn med funktionshinder måste få likvärdiga möjligheter att utvecklas som andra barn.

Stockholms Arbetarekommun föreslår partikongressen besluta

1. att utreda hur man formar en strategi som omfattar alla nivåer i samhället så att barn med funktionshinder och funktionsnedsättningar får samma förutsättningar i sin skolgång som andra barn. Detta innebär att stöd om möjligt måste sättas in redan innan skolstart, t.ex. inom förskolan eller via BVC och i andra insatser som kan stärka föräldrarna till dessa barn
2. att verka för att barn med särskilda behov, bl.a. ADHD, ska erbjudas en snabb utredning tillgång till tidiga insatser
3. att de läromedel och andra böcker som används i undervisningen i skolan skall finnas tillgängliga som talbok, i andra hand bör eleverna ges tillgång till talsyntes
4. att skolinspektionen får i uppdrag att utvärdera skolsituationen och resultaten för barn med funktionshinder och baserat på utvärderingens resultat komma med förslag till metodutveckling och regelförändringar
5. att målet för arbetet runt barn med funktionshinder ska ha som utgångspunkt att den ambitionsnivå och det system för stöd som gäller på högskolan ska gälla i alla pedagogiska miljöer
6. att en nationell lista för hjälpmedel ska utarbetas
7. att barn med funktionshinder ska ges likvärdiga möjligheter och rättigheter att dels nå skolans kunskapsmål, dels därutöver utvecklas så långt de har förutsättningar för
8. att barn med funktionshinder ska ha rätt till en samordnad handläggning från inblandade myndigheter, som skall utgå från barnets behov och livssituation, barnets bästa skall sättas i första rummet

9. att alla föräldrar till barn med funktionshinder men också pedagoger, handläggare och andra myndighetspersoner som skall arbeta med funktionshindrade barn erbjuds adekvat utbildning om det aktuella funktionshindret